

Άτομα με αναπηρίες και Εκπαιδευτικό Δράμα

Μαρία Μεντίζη, θεατρολόγος

Εισαγωγή

Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε τη σχολική χρονιά 2011-2012 με το τμήμα Ε2 του 13^{ου} Δημοτικού Σχολείου Σερρών. Μας ζητήθηκε να κάνουμε μια αναφορά για την Παγκόσμια Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία και προτιμήσαμε να κάνουμε ένα «ανοιχτό μάθημα» στους μαθητές του σχολείου μας χρησιμοποιώντας τις τεχνικές του Εκπαιδευτικού Δράματος. Ο στόχος ήταν φυσικά να ευαισθητοποιηθούν μέσα από βιωματικές μεθόδους οι μαθητές της ε' τάξης για τα άτομα που αντιμετωπίζουν κάποια προβλήματα και την εμπειρία τους αυτή να την μοιραστούν, με βιωματικό πάλι τρόπο, με τους υπόλοιπους μαθητές του σχολείου.

Περιγραφή δραστηριότητας

Οι μαθητές της ε' τάξης δούλεψαν τις τεχνικές του Εκπαιδευτικού Δράματος με τον τρόπο ακριβώς που παρουσιάζονται παρακάτω. Έπειτα από κάθε δραστηριότητα συγκεκριμενοποιούσαμε τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις ιδέες των παιδιών και ότι άλλο προέκυπτε μέσα από τη συζήτηση και τα καταγράψαμε. Αυτό έγινε για να μπορούν οι μαθητές να θυμηθούν εύκολα και γρήγορα τις απαντήσεις και τις σκέψεις που έκαναν στην πρώτη φάση. Στο «ανοιχτό μάθημα» επαναλάβαμε τις δραστηριότητες που κάναμε στην τάξη αλλά αυτή τη φορά πάνω στη σκηνή με θεατές όλους τους μαθητές του σχολείου. Το κείμενο που ακολουθεί είναι περίπου οι οδηγίες που έδινα στα παιδιά για την εξέλιξη του Δράματος.

Δασκάλα

Και τώρα οι μαθητές του Ε2 θα σας δείξουν, μέσα από διάφορα παιχνίδια που χρησιμοποιούμε στο θέατρο, πως αντιμετωπίζουμε πολλές φορές κάποιο άτομο που έχει ένα πρόβλημα. Θα προσπαθήσουν δηλαδή να σας κάνουν να καταλάβετε πως νοιώθει κάποιος που η φύση δεν του έδωσε όλα τα εφόδια που έχει δώσει σε μας όπως είναι το να βλέπουμε ή να έχουμε δύο γερά και καλά πόδια ή οτιδήποτε άλλο. Για να μπορέσουμε όμως να καταλάβουμε τη θέση και τα συναισθήματα των ιδιαίτερων αυτών ατόμων θα ξεκινήσουμε με ένα παιχνίδι που παίζετε όλοι πολύ συχνά στο σχολείο ή στη γειτονιά. Το παιχνίδι ονομάζεται «Ψείρες».

Τα παιδιά παίζουν ΨΕΙΡΕΣ

Πόσες φορές δεν έχει τύχει να σας κοροϊδέψουν ή να σας βγάλουν από το παιχνίδι γιατί δεν είσαστε καλοί, δεν τρέχετε γρήγορα ή δεν πιάνετε τα γκολ στο ποδόσφαιρο; Αυτό δείχνει ότι καθένας από μας έχει κάποια ελαττώματα άλλες φορές μεγάλα και σοβαρά και άλλες φορές μικρότερα και λιγότερο σοβαρά. Η διαφορά μας όμως είναι ότι εμείς μπορούμε να τα κρύβουμε ή να αποφεύγουμε να τα δείχνουμε επιλέγοντας ας πούμε να μην παίξουμε ποδόσφαιρο ή κυνηγητό. Όταν όμως ένα παιδί είναι για παράδειγμα τυφλό, πως θα το κρύψει αυτό; Ας δούμε δυο ομάδες διαφορετικών παιδιών πως αντιμετωπίζουν ένα τέτοιο παιδί.

ΚΥΚΛΙΚΟ ΔΡΑΜΑ (Θετική και αρνητική αντίδραση απέναντι στο άτομο με αναπηρία) Σ' ένα κύκλο τα παιδιά παίζουν παντομίμα. Έρχεται ένα τυφλό παιδί για να παίξει μαζί τους κι αυτά το διώχνουν γιατί, λόγω όρασης, δεν μπορεί να συμμετέχει. Στον διπλανό κύκλο μια άλλη ομάδα παιδιών παίζει το ίδιο παιχνίδι. Όταν έρχεται το τυφλό παιδί τα υπόλοιπα αλλάζουν τους όρους του παιχνιδιού και παίζουν παντομίμα ήχων.

Βλέπετε λοιπόν ότι η μια ομάδα δεν μπήκε στον κόπο να δεχτεί το παιδί που δεν βλέπει και μάλιστα το έδιωξε με άσχημο τρόπο. Η άλλη ομάδα δέχτηκε το τυφλό παιδί και μάλιστα με χαρά άλλαξε τους κανόνες του παιχνιδιού για να μπορέσουν να παίξουν όλοι μαζί.

Καταλαβαίνετε λοιπόν ότι σ' αυτήν την ομάδα υπάρχει και καλή διάθεση, και ευαισθησία και μεγαλοψυχία.

Ας δούμε τώρα μια άλλη διάσταση του θέματος. Ας έρθει μπροστά το καβαλέτο. Ας υποθέσουμε ότι η φιγούρα αυτή που είναι σχεδιασμένη στο χαρτί είναι ένα άτομο που αντιμετωπίζει κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα. Ζητώ από την πρώτη ομάδα να μας εκφράσει τα συναισθήματα που νοιώθουν οι άνθρωποι γενικά απέναντι σε ένα τέτοιο άτομο και να τα γράψει γύρω από το σχεδιασμένο περίγραμμα.

Και τώρα η άλλη ομάδα θέλω μας πει τα συναισθήματα που φαντάζεται ότι νοιώθει το ίδιο το άτομο όταν τον αποδέχονται έτσι όπως είναι ή όταν τον απορρίπτουν

ΡΟΛΟΣ ΣΕ ΤΟΙΧΟ Οι μαθητές γράφουν και στις δύο περιπτώσεις τα συναισθήματα που τους ζητήθηκαν

Αν δούμε καλύτερα τις σκέψεις που εξέφρασαν τα παιδιά όταν τους έκανα την ερώτηση θα καταλάβουμε ότι τα περισσότερα συναισθήματα είναι αρνητικά. Άρα η στάση μας απέναντι σ' ένα άτομο που έχει κάποιες ιδιαίτερες ανάγκες προφανώς δεν είναι και η καλύτερη.

Αυτό θα το διαπιστώσουμε και στο επόμενο παιχνίδι.

Βρισκόμαστε στο σχολείο σε ώρα διαλείμματος. Ένα κορίτσι, που το ονομάσαμε Κατερίνα, έχει ένα πρόβλημα με τα πόδια της και δεν μπορεί να περπατήσει σταθερά και χάνει εύκολα την ισορροπία της. Συμβαίνει λοιπόν ένα γεγονός που αποτελεί αφορμή για ξεδιπλώσουμε τις σκέψεις των υπόλοιπων παιδιών. Χτυπά λοιπόν το κουδούνι για διάλειμμα.

ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΣΚΕΨΗΣ

Στοπ! Κάποια παιδιά παίζοντας σκούνησαν την Κατερίνα κι αυτή έπεσε. Ας ανοίξουμε λίγο το κεφαλάκι τους για να δούμε τι σκέφτονται ακριβώς τη στιγμή εκείνη.

Γιώργος- Δεν έπαθε τίποτα, ας σηκωθεί

Τόλης- Είσαι καλά;

Νίκη- γιατί δεν την πάνε σε άλλο σχολείο;

Και κάθε παιδί εξέφρασε τη δική του σκέψη

Δασκάλα σε Ρόλο (ΔσΡ)

Παιδιά, παιδιά, ελάτε εδώ κοντά μου έχω να σας πω κάτι πολύ σημαντικό. Σήμερα το πρωί που ήρθαμε στο σχολείο μας τηλεφώνησε η μητέρα της Κατερίνας. Ξέρετε το κοριτσάκι που δεν μπορεί να περπατήσει καλά. Μας είπε λοιπόν ότι χθες το μεσημέρι η Κατερίνα έφυγε από το σπίτι και δεν επέστρεψε ακόμη. Οι γονείς της ανησυχούν και από χθες το βράδυ την ψάχνουνε αλλά ακόμη δεν την βρήκαν. Μήπως γνωρίζει κάποιος από σας που πήγε ή τι της συνέβη; (ο διάλογος που ακολουθεί είναι ενδεικτικός)

ΤΟΛΗΣ: Μήπως χάθηκε;

ΑΘΗΝΑ: Μήπως τη χτύπησε αυτοκίνητο;

ΠΑΝΟΣ: Μήπως την απήγαγαν;

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ: Μήπως έπεσε και είναι κάπου χτυπημένη;

ΓΙΩΡΓΟΣ: Μήπως τη στεναχωρήσαμε;

ΔσΡ: Τι εννοείς;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Έγινε κάτι χθες, κυρία, που δεν σας το είπαμε και δεν φερθήκαμε καλά

ΔσΡ: Δηλαδή; Τι έγινε;

ΘΩΜΑΣ: ένα παιδί τη σκούνησε κι αυτή έπεσε και πολλοί από μας ούτε που νοιαστήκαμε

ΛΑΜΠΡΟΣ: Μήπως φταίμε εμείς γι' αυτό που έγινε; Μήπως τη στεναχωρήσαμε τόσο πολύ γι' αυτό έφυγε;

ΔσΡ: Νοιώθετε δηλαδή υπεύθυνοι για την εξαφάνιση της Κατερίνας;

ΚΩΣΤΑΣ: Ομολογώ ότι η συμπεριφορά μου δεν ήταν καλή κι έχω μετανιώσει γι' αυτό

ΔσΡ: Πιστεύετε, λοιπόν, ότι η αδιαφορία σας ή η κοροϊδία που δείξατε την οδήγησε στη φυγή; Δεν φανταστήκατε πόσο πολύ θα μπορούσε να είχε πληγωθεί από την συμπεριφορά

σας; Πιστεύετε ότι ήταν λάθος η συμπεριφορά σας; Και μετανιώσατε γι' αυτό; Όλοι; Ωραία. Ακούστε τότε τι θα κάνουμε. Θα χωριστούμε σε ομάδες και θα βοηθήσουμε τους γονείς της Κατερίνας να την βρουν, συμφωνείτε;

Η πρώτη ομάδα θέλω να απευθυνθεί στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τοπικές εφημερίδες, τηλεοράσεις και ραδιόφωνα, να γράψει ένα κείμενο και με μια φωτογραφία της Κατερίνας να ζητάτε να δημοσιευτεί η εξαφάνισή της. Όποιος ξέρει κάτι γι' αυτήν ή την είδε κάπου να επικοινωνήσει με τους γονείς της. Μπορείτε επίσης να τυπώσετε και φυλλάδια με τη φωτογραφία της και να τα κολλήσετε στους δρόμους.

Η δεύτερη ομάδα θέλω να βγει στους δρόμους και να αρχίσει να ψάχνει σε σοκάκια, εγκαταλειμμένα σπίτια, αποθήκες και όπου φανταστείτε μην τυχόν και έπεσε κάπου δεν έχει τις αισθήσεις της γι' αυτό και δεν μπορεί να επικοινωνήσει.

Η τρίτη ομάδα να αναλάβει να τηλεφωνήσει σε φίλους, γνωστούς και συγγενείς αλλά και σε νοσοκομεία, στην αστυνομία, σε εκκλησίες και όπου αλλού μπορείτε να φανταστείτε ότι μπορεί να βρίσκεται.

Και η τέταρτη ομάδα θα πάει στο σπίτι της Κατερίνας, έχω ήδη συνεννοηθεί με την μητέρα της, και θα ψάξει όλα τα προσωπικά της πράγματα μήπως βρει κάτι που θα μας οδηγήσει σ' αυτήν.

Λοιπόν, ξεκινάτε την αναζήτηση και θα συναντηθούμε και πάλι το απόγευμα για να δούμε αν βρήκατε κάτι.

Οι ομάδες μας λοιπόν ψάχνουν. Ψάχνουν παντού και με πολύ ενδιαφέρον από το πρωί ως και τώρα που έγινε απόγευμα. Για να δούμε λοιπόν αν βρήκαν κάτι που θα μας οδηγήσει στην Κατερίνα.

1^η ομάδα: γράφει ένα κείμενο για την τοπική εφημερίδα και φτιάχνει ένα φυλλάδιο με τη φωτογραφία της Κατερίνας (μας διαβάζουν το κείμενο και το φυλλάδιο)

2^η ομάδα: σχεδιάζει ένα χάρτη και όλα τα δυνατά μέρη που θα μπορούσε να βρίσκεται η Κατερίνα (μας το δείχνουν και μας τον περιγράφουν)

3^η ομάδα: Τα παιδιά τηλεφωνούν όπου μπορούν να φανταστούν (δραματοποίηση ή παντομίμα)

4^η ομάδα: Ψάχνουν τα πράγματα της Κατερίνας (παντομίμα) και βρίσκουν ένα κομμάτι από το ημερολόγιό της (Μας διαβάζουν τι γράφει και οδηγούμαστε στο μέρος όπου βρίσκεται)

Έτσι, λοιπόν, πήγαν οι γονείς της Κατερίνας στην καλύβα κοντά στο ποτάμι και την βρήκαν κουλουριασμένη από το κρύο, με μάτια πρησμένα από το κλάμα, νηστική μα πάνω απ' όλα πληγωμένη και απογοητευμένη από τη ζωή που της έλαχε (παγωμένη εικόνα)

Και τώρα θα δούμε πως τελειώνει αυτή η μικρή ιστορία μας. Με την τεχνική της παγωμένης εικόνας τα παιδιά θα μας δείξουν την απόφαση της Κατερίνας και των γονιών της να φύγουν από τη γειτονιά και να αλλάξει σχολείο η Κατερίνα καθώς και μετά το περιστατικό κάποιοι δεν άλλαξαν καθόλου την στάση και τη συμπεριφορά τους. Ας το δούμε παιδιά
1^η ΠΑΓΩΜΕΝΗ ΕΙΚΟΝΑ (η Κατερίνα με τη βαλίτσα στο χέρι και άλλοι να τη χαιρετούν και άλλοι ν' αδιαφορούν που φεύγει)

Ένα άλλο τέλος όμως που μπορεί να έχει η ιστορία, και αυτό άρεσε περισσότερο στα παιδιά, είναι ότι με την επιστροφή της Κατερίνας αναρωτήθηκαν όλοι τι θα γινόταν αν βρισκόταν στη θέση της και πως θα ένιωθαν οι ίδιοι, γι' αυτό και άλλαξαν στάση απέναντί της και την έκαναν μέρος της παρέας τους και της καρδιάς τους. Γι' αυτό και αποφάσισαν να την υποδεχτούν με ένα πάρτι!

2^η ΠΑΓΩΜΕΝΗ ΕΙΚΟΝΑ (Η Κατερίνα στη μέση κι όλοι χαρούμενοι γύρω της)
Σας ευχαριστούμε πολύ!

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η αλήθεια είναι ότι πολλά παιδιά είχαν απορίες όπως μου εξήγησαν οι δάσκαλοι την επόμενη μέρα γι' αυτό που είδαν πάνω στη σκηνή, γεγονός που σημαίνει ότι κάτι απασχόλησε το μυαλό τους. Σ' ότι αφορά τους μαθητές της ε' τάξης που συμμετείχαν στο πρόγραμμα παραδέχτηκαν ότι πολλές φορές απομονώνουν άτομα που έχουν κάτι διαφορετικό και διαπίστωσα (από άλλες δράσεις στη συνέχεια της χρονιάς) ότι μόνο η συστηματική και επί μακρόν ενασχόληση με τέτοια θέματα θα μπορούσε να αλλάξει στάσεις και συμπεριφορές ήδη παγιωμένες ακόμη και σε τόσο μικρά παιδιά.

Η **Μαρία Μεντίζη** είναι απόφοιτος του Τμήματος Θεάτρου, του ΑΠΘ, με μεταπτυχιακό τίτλο στο ΕΑΠ («διδασκαλία της γλώσσας μέσω του Εκπαιδευτικού Δράματος») ζει κι εργάζεται στις Σέρρες στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και δραστηριοποιείται σε ό,τι έχει σχέση με το θέατρο στην πόλη της.